

Gisle Hagen – et musikkliv

I år kan en av de største kulturorganisasjonene i landet feire hundre år, nemlig Norges Musikkorps Forbund. Korpsbevegelsen og musikklivet har betydd mye for Nord-Østerdalen, og Anno Musea i Nord-Østerdalen ønsker å markere jubileet med en artikkel i årboka. Dette vil vi gjøre ved å fortelle fra musikklivet til en nordøsterdøl som har vært aktiv musiker i mye av denne tiden, nemlig Gisle Hagen fra Ytre Rendal.

Gisle Hagen

Ytre Rendal hadde tidlig sterke musikktradisjoner. Allerede i 1878 ble Stormusikken, forløperen til bygdas eget orkester, Ytre Rendal Orkester, stiftet. Anders Sørensen fra Romedal skaffet noter til orkesteret og lærte opp flere av spellemennene. Elevene lærte også harmonilære og komposisjon, og de begynte snart å skrive sine egne melodier. Stormusikken fikk også hjelp av komponisten Lars Hollo fra Hamar. Han komponerte og sendte noter til orkesteret. Med Anders Sørensen spilte de det som da var moderne danser. Anders Sørensen hadde imidlertid lært å spille klassisk musikk og det var kanskje det som lå hans hjerte nærmest. I pausene i dansen sa Anders: «Nu skal vi spille noe riktig musikk.» Og så spilte han gjerne noe av Haydn eller Mozart.

Gisle Hagen ble født på garden Nordre Hagen i Ytre Rendal i 1928. Da var Norges Musikkorps Forbund bare 10 år gammelt. Og Gisle var ikke gammel før musikken ble en viktig del av livet hans, samtidig som Gisle ble en særdeles viktig del av musikklivet i bygda. Etter folkeskolen tok Gisle realskole på Rena. Videre utdanning tok han på Storsteigen i Alvdal og ved Statens praktiske skogsskole i Osen. Han gikk også på Statens yrkesskole for skogsarbeidere på Sønsterud i Åsnes før han utdannet seg til skogtekniker på Evenstad. Da han gikk på

*Musikkmøte i Sundstua 1939.
Foran f.v.: Ola Hagen, Gudmund Hagen,
Gunnar Akre. Bak f.v.: Gisle Hagen,
Gunnar Otnes, Sverre Hagen.*

Evenstad, traff han Gerd Berit Bagroen og de giftet seg i 1954. De fikk etter hvert tre barn: Sigyn 1955, Guren 1959 og Anne Karen 1962. Etter endt utdanning arbeidet Gisle som trelastekspeditør ved A. H. Hellestnes' bedrift i Hedrum ved Larvik. Etter noen år der, kom han videre til Brattvåg. Også her arbeidet Gisle som trelastekspeditør. Men i 1958 vendte den lille familien hjem til Ytre Rendalen og til Gisles barndomshjem, Nordre Hagen, som han da tok over. Gisle drev noen år som tømmermåler ved siden av at han drev garden sammen med kona Gerd. Ved siden av at de har drevet aktivt jordbruk og husdyrhold, har Gisle vært aktiv med hogst og kjøring i egen skog. Gisles evne til omstilling og måten han møtte nye tider i jord- og skogbruk på, fortjener en egen artikkel. Gisle var bygdeungdommen som ble idrettsmann og gardemusiker. Han var odelsgutten som reiste ut og tok utdanning. Men denne artikkelen er viet Gisles musikkliv.

Det hjemmet som Gisle vokste opp i, var preget av musikk. Faren, Alf, spilte fele, trekkspill og klarinett. Han spilte også i hornmusikken. Men det var kanskje moren til Gisle, Lena, som var den som sterkest oppmuntret og inspirerte sønnen til å begynne å spille. Hun kom også fra en musikerfamilie. Ola Balstadsveen, en godt kjent musiker i Ytre Rendal, var onkel til Lena. Og Severin Jevnager fra Jømna var fetter av Lenas mor og Ola Balstadsveen.

Da Gisle var 13 år, i 1941, fikk han fele av foreldrene sine. Og sammen med den fikk han læreboka *Praktisk musikksskole* av Gustav Fr. Lange. Gisle fikk undervisning av sambygdingen Ivar Lutnæs. En gang i uka syklet han til Hornset, der Ivar drev landhandel. Om Gisle kom litt tidlig til musikktimen, hjalp han gjerne Ivar med ar-

Gisle Hagen demonstrer manuell barking under et kurs i hogstteknikk ved Osen Skogskole 1951. Faksimile fra Skogeieren nr. 9/1951.

beid på lageret. Gisle beskriver læreren sin som veldig behagelig, både som lærer og som privatperson. Ivar hadde fått undervisning av slektningen Peter Lutnæs da han gikk handelsskole i Oslo. Senere fikk Ivar også anledning til å ta et halvt år ved musikkonservatoriet. «Innsatsen som Ivar la ned i musikklivet i bygda var stor» sier Gisle. Ivar dirigerte orkesteret og hornmusikken og han var lærer for mange unge, nye musikere. Men Gisle må også ha betydning noe spesielt for læremesteren sin. I alle fall komponerte Ivar en egen vals tilegnet Gisle. Valsen ble opprinnelig arrangert for juniororkesteret som var i bygda, men nå har Tove Hagen arrangert valsens for Stornmusikken.

Etter hvert fikk Gisle begynne i hornmusikken. Han fikk høytidelig innbydelse fra Ivar Lutnæs til å begynne som suppleant. Da skulle han, sammen med flere andre gutter, møte på Otnes-salen, ungdomshuset i Ytre (det var ennå bare gutter som var med). På Otnes-salen slo Ivar an noen toner og akkorder på pianoet og testet gehøret på guttene. De fikk også komme med ønske om hvilket instrument de ville spille. Gisle ønsket baryton, eller tenorhorn, som det het da. De unge guttene som skulle starte i hornmusikken, fikk opplæring i noter og øvelse i samspill hos Sigurd Hagen. De hadde undervisning hjemme hos ham på søndag ettermiddag. Søndag ettermiddag var det også konsert på radioen med klassisk musikk. Lytting til dette radioprogrammet var en fast del av undervisningen. Sigurd Hagen var dirigent for bygdas eget Ytre Rendal orkester i flere år. Da Sigurd var leder for orkesteret, utvidet han repertoaret. Tidligere hadde de for det meste spilt danser, men nå begynte de også å øve inn konsertprogram.

Og så fikk Gisle begynne i hornmusikken. Det var en stor begivenhet da Ytre Rendal Hornmusikklag arrangerte musikkstevne i 1947. Det var Østerdal Musikkforbunds 8. stevne. Det var 10 korps og 230 mann som deltok. Etter åpningen av stevnet, var det kirkekonsert i Ytre Rendal kirke. På ettermiddagen var det friluftskonsert i Otnes-Øyern. Ytre Rendal Hornmusikklag framførte «Bojarenes inntogsmarsj» av Johan Halvorsen. Stevnet ble avsluttet med festmiddag for musikerne og med folkefest til slutt. Men en enda større opplevelse var det da hornmusikken fra Ytre deltok på landsmusikkstevnet i Bergen i 1948. De tok tog til Bergen via Oslo. Men hjem drog de sjøveien med kystruta til Oslo og hjem til Østerdalen med toget.

I 1949 ble Gisle innkalt til førstegangstjeneste i det militære. Dette falt sammen med at gardemusikken startet opp igjen etter krigen. Størstedelen av de som ble tatt opp, kom fra Oslogryta og fra mer bynære strøk. På den tiden hadde ungdom derfra større muligheter til skoling i musikk. Men Gisle kom vel gjennom opptaksprøvene og ble gardemusiker. I 1949 var det stort sett marsjer som sto på programmet, og dette var musikk Gisle var kjent med fra før. Kravene som ble stilt når de skulle marsjere, var helt andre enn han var vant med fra hjembygda. Dette ble de drillet på, slik at de kunne representere på en fin måte. En av oppgavene var å møte de som kom fra rekruttskolen med tog til Østbanen i Oslo. Fra Østbanen spilte garden foran rekruttene da de marsjerte til Huseby-leiren. Gardemusikken hadde også parader i Oslo. Også sin interesse for idrett fikk han utvikle i tiden han var i garden. Fra barndommen var Gisle vant med at idretten kunne føre folk sammen på en fin måte. Og i Huseby-leiren var han med på fotballaget.

Gardemusikken 1949. Gisle Hagen i bakerste rekke ytterst til høyre.

Siden barneårene har aktiviteter rundt musikk og idrett vært et naturlig sosialt samlingspunkt for Gisle. Han beskriver musikken som noe veldig positivt i livet sitt. «Det at en kan komme bort fra hverdagen. Samtidig som en er med og skaper noe positivt. Men det krevdes også innsats. Vi fant vel ut at vi måtte øve om det skulle bli til noe», sier Gisle. Gisle var glad han hadde musikken i de årene han bodde utenfor Rendalen. Både da han kom til Larvik og Brattvåg, oppsøkte han musikk-lagene der og kom raskt inn i musikk-miljøet på stedet. Da han kom tilbake til Rendalen, ble han igjen med i orkester og hornmusikk.

Ytre Rendal Hornmusikklag spilte rundt i hele bygda 1. mai og 17. mai. Korpset rakk ikke å besøke alle grender i den vidstrakte kommunen hvert år, men i tur og orden

fikk alle grender besøk. Per Skau, som er født i 1954, forteller om hvor stor stas det var hver 17. mai å se og høre hornmusikken. Per begynte tidlig å spille fele, men han fikk også lyst til å spille i korpset og begynte på trompet. Han øvde mye for å bli med. Én ting var å komme med i skolekorpset, men målet var absolutt å komme med i voksenkorpset. Per framhever hvor godt de ble ivaretatt etter at de kom inn i korpset og hvor mye de lærte av de dyktige voksne musikerne. Om hornmusikken sier Per: «Jeg tror korpset hadde høy kvalitet.» Han setter dette i sammenheng med at de fleste i korpset også spilte i bygdas eget symfoniorkester – Ytre Rendal Orkester – i høstsesongen. «Det å spille i to så vidt forskjellige genre var veldig viktig for tonekvalitet og musikkforståelse» sier Per.

Ytre Rendal Hornmusikklag var tilknyttet Østerdølenes Musikkforbund, og i regi av dette forbundet ble det arrangert musikkstevner hvert år rundt i bygdene i Østerdalen. Stevnene var over to dager, med konserter og opptog. Da disse stevnene ble arrangert, stilte hele vertsbygda opp for å bistå, hver på sin måte. Overnattingen var hjemme hos bygdefolk som villig stilte med sengeplass til disposisjon for tilreisende musikere.

I 1955 fikk orkesteret og hornmusikken i Ytre et eget hus, Musikkstua på Otnes. Det var ei gammel Østerdalsstue som ble flyttet dit. Her var det plass for instrumenter og noter – og ikke minst fungerte Musikkstua som øvingslokale og møteplass for bygdas musikere. Under øvelsene var kaffepausa kveldens høydepunkt. Da satte musikerne seg ved langbordet i Østerdalsstua. «Piperøken lå tett og praten gikk livlig» minnes Mari Lutnæs Brekke, som tidlig ble med i orkesteret. «Vi unge følte at vi ble tatt på alvor. Vi ble tatt med som fullverdige medlemmer og hørte til fra første stund.»

Gisle har også vært viktig i opplæringen av nye musikere. I en lang periode på 70-tallet var han alltid med på øvelsene til skolemusikken. Det var Sverre Hagen som var dirigent, men Gisle var med på alle øvelser. En viktig oppgave for Gisle var å hjelpe til med å stemme alle instrumentene. Et uttrykk Sverre Hagen hadde da han dirigerte og instruerte skolemusikken var: «Det må ikke gjøre vondt å øra.» Hos Sverre ble det lagt vekt på klang, god musisering og renhet. Og da var det god hjelp å ha Gisle med på øvelsene for å hjelpe de unge håpefulle å stemme instrumentene sine.

Ved siden av å være en habil musiker i korps og orkester, har Gisle alltid vært en god representant for de eldre musikerne. Han har vært opptatt av hvordan de har tatt

imot og inkludert nye og unge musikere i miljøet. I dag er det mange utøvende musikere fra bygda som har fått sine første læreår i dette rike musikkmiljøet i Rendalen. Guren, sønnen til Gerd og Gisle, er et godt eksempel. «Gisle og Gerd er forbilledlig flinke til å møte opp på konserter og kulturarrangementer i bygda. Jeg setter veldig pris på å se Gisle i salen når jeg er hjemme og spiller konsert» sier Bente Illevold, en av dem som hadde sine første år i musikkmiljøet i Rendalen og som nå er utøvende musiker på euphonium.

Nå har Gisle lagt fra seg både barytonen og fela. I høst fyller han 90 år og i mer enn 75 av disse har han vært aktiv musiker. Da må en vel ha lov å kalle livet til Gisle Hagen et musikkliv.